

СЕНСИТИВНІСТЬ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ДО ВИХОВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У КОНТЕКСТІ ГУМАНІСТИЧНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ ЛІДЕРСТВА

Гриньова М. В.

Україна, м. Одеса, КЗВО «Одеська академія неперервної освіти
Одеської обласної ради»

В умовах, коли наша держава здійснює мобілізацію усіх зусиль для проведення євроінтеграційних реформ і подолання кризових явищ, зокрема обумовлених повномасштабним воєнним вторгненням росії в Україну, актуалізувався запит суспільства на лідерство, особливо молодіжне. Крім того, переосмислення в суспільній свідомості сутності та значення загальнолюдських цінностей і глибше розуміння людьми своєї гідності сприяє формуванню нового ставлення до особистості лідера та його ролі, а тому зумовлює потребу у вихованні лідерських якостей, які б могли забезпечити здатність до лідерства на гуманістично-демократичних засадах [6].

Враховуючи результати наукового пошуку щодо гуманістично-демократичного спрямування лідерства, лідерські якості структуруємо у такі групи: мотиваційно-вольові – якості, необхідні лідеру для спрямування себе та мотивації інших на визначення і досягнення цілей; когнітивно-креативні – якості, необхідні лідеру для продукування ефективних та оригінальних підходів до розв'язання завдань і ухвалення раціональних рішень; інтеграційно-діяльнісні – якості, необхідні лідеру для налагодження ефективної співпраці в межах суспільної групи; емоційно-рефлексивні – якості, необхідні лідеру для саморозвитку та налагодження ефективного спілкування в суспільній групі; етично-ціннісні – якості, які стосуються доброчесності та етичності поведінки

лідера [3, с. 680-681].

Поділяючи думку Р. Шарма [7], котрий стверджує, що право на лідерство та успіх дається всім від народження, у нашому дослідженні приділимо увагу сенситивності підліткового віку до виховання лідерських якостей з урахуванням гуманістично-демократичного спрямування лідерства.

З оперттям на позицію І. Беха [1, с. 680], окреслюємо підлітковий вік межами 11–15. Загальновідомо, підлітковий вік характеризується стрімкими фізіологічними, психологічними та соціальними змінами, які супроводжуються декількома кризами особистісного становлення. У цьому віці в дітей з'являються певні новоутворення, зокрема відчуття дорослості і формування «Ми-концепції» [4].

Звертаючись до наукового доробку з особистісно орієнтованого виховання І. Беха [1; 2], виокремимо характеристики сенситивності підліткового віку до виховання лідерських якостей з позиції попередньо визначених п'яти груп.

Сенситивність підліткового віку до виховання мотиваційно-вольових лідерських якостей характеризується спрямованістю підлітків на сприйняття себе як особистості, яка має інтереси, бажання, потреби й погляди, що проявляється у здатності міркувати про себе у теперішньому та майбутньому часі; формування уявлень про сенс життя та акме, що помітні у намаганні досягнути власний внутрішній світ й виробити життєвий план як певну систему пристосування; формування та контроль власної поведінки, що виражаються у вірі у власну діяльність та прагненні ухвалювати самостійні рішення, активно обстоювати свої погляди, судження.

Сенситивність підліткового віку до виховання когнітивно-креативних лідерських якостей прикметне спрямованістю підлітків на розвиток формально-логічного та абстрактного мислення, що проявляється у прагненні розвивати інтелект, розширювати кругозір, схильності до розмірковувань, порівнянь і

протиставлень, формулювань і перевірки гіпотез, послуговуванні абстрактними ознаками; надання знанням нового соціального змісту, що помітне в посиленні інтересу до соціальних і особистісних питань, намаганню внутрішнього морального оцінювання, саркастичній критиці сучасних політичних, соціальних і релігійних систем, спробі будувати власні; утвердження в середовищі однолітків і дорослих, що позначається в прагненні до поінформованості, інтерпретацій, коментування здобутої інформації.

Сенситивність підліткового віку до виховання інтеграційно-діяльнісних лідерських якостей особлива спрямованістю підлітків на самоактуалізацію та міжособистісну близькість як єднання, що виявляється у поцінюванні дружби, базованої на взаємодовірі, доброті, взаємопідтримці, спільності інтересів та в увідповідненні власної поведінки потребам іншої людини; співробітництво, що полягає у відкритості до набуття організаторського досвіду через розширення кола спілкування з однолітками, розбудові з ними кооперативних стосунків і спільної соціально значущої діяльності; розбудову відносин з дорослими, що помітне у позитивному ставленні до їх наставництва, якщо воно засноване на розумній опіці.

Сенситивність підліткового віку до виховання емоційно-рефлексивних лідерських якостей визначається спрямованістю підлітків на розвиток самосвідомості через активну практику аналізу і самоаналізу, що дає змогу усвідомити свою індивідуальність та робить внутрішній світ більш абстрактним і складним; послаблення зв'язку із дорослими та залежність поведінки від впливу ровесників, що супроводжується побудовою відносин із ровесниками на основі формування гендерно змішаних груп; відкритість до соціального оцінювання, що проявляється в набутті відповідного досвіду через належність до групи, яка характеризується суспільно значущими соціальними відносинами.

Сенситивність підліткового віку до виховання етично-ціннісних лідерських якостей прикметне спрямованістю підлітків на зайняття нової соціальної позиції,

що зумовлено внутрішньою готовністю до прийняття дорослих норм життєдіяльності; усвідомлення розбіжності між дійсним і можливим через піддання сумнівам цінностей дорослих; усвідомлене ставлення до власної поведінки та розвитку відчуття провини, що проявляється у виникненні поваги до гідності особистості, прагнення поваги до себе.

Ураховуючи вищезазначене, поділяємо думку Дж. Колонна, котрий стверджує, що уроки лідерства – це уроки людяності, оскільки «два процеси – ставати собою і ставати лідером – переплітаються і є взаємозалежними» [4, с. 216].

Підсумуємо. Підлітковий вік характеризується відкритістю до становлення та появи нових особистісних якостей, зокрема і лідерських. Це зумовлено самоактуалізацією як головним мотиваційним чинником життєдіяльності підлітка, а отже, вагомим потенційним поступом розвитку когнітивного, емоційного та соціального інтелекту. Перспективним напрямом подальших наукових розвідок є дослідження сучасних прогресивних технологій виховання лідерських якостей у міжнародній освітній практиці.

Список літератури:

1. Бех І. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 1. Київ–Чернівці : Букрек, 2015. 840 с.
2. Бех І. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 2. Київ–Чернівці : Букрек, 2015. 640 с.
3. Гриньова М. Вимірювання рівня вихованості лідерських якостей учнів основної школи: критерії, показники, рівні. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 2. С. 675–683. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2\(20\)-675-683](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2(20)-675-683).
4. Коллона Дж. Перезавантаження. Лідерство і мистецтво зростання. Київ : КМ-БУКС, 2020. 256 с.
5. Підлітковий вік : буклет. [Б. м.] : Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), 2019. 20 с.
6. Hrynova M., Gollob R., Yahodnikova V. Participation in the context of developing pupils' leadership qualities on a humanistic and democratic basis. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2024. № 16 (1) С. 16–29. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/16.1/809/>.
7. Sharma R. *The Leader Who Had No Title : A Modern Fable on Real Success in Business and in Life*. Audiobook. New York, 2010.